

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.03.2017, sp. zn. 33 Cdo 2055/2015, ECLI:CZ:NS:2017:33.CDO.2055.2015.1

Číslo: 97/2018

Právní věta: Dlužník s dispozičními oprávněními je osvobozen od soudních poplatků v řízeních o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, až od okamžiku, kdy insolvenční soud zjistil jeho úpadek (od rozhodnutí o úpadku dlužníka).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.03.2017

Spisová značka: 33 Cdo 2055/2015

Číslo rozhodnutí: 97

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Insolvence, Oddlužení, Poplatky soudní

Předpisy: čl. 11 odst. 2 písm. q) předpisu č. 549/1991Sb. ve znění do 31.12.2011

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 15 Co 427/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně usnesením ze dne 31. 7. 2014, č. j. 20 C 2/2012-108, zastavil pro nezaplacení soudního poplatku řízení o žalobě ze dne 2. 12. 2011, kterou se žalobce O. M. domáhal vůči žalovaným [1) J. K. a 2/ E. K.] zaplacení částky 2 857.328 Kč s příslušenstvím.

2. Usnesením ze dne 21. 1. 2015, č. j. 15 Co 427/2014-125, potvrdil Krajský soud v Brně rozhodnutí soudu prvního stupně. Konstatoval, že žalobce žádal o přiznání plného osvobození od placení soudních poplatků, s tím, že usnesením ze dne 18. 7. 2013, č. j. 15 Co 190/2013-65, změnil odvolací soud usnesení soudu prvního stupně ze dne 26. 2. 2013, č. j. 20 C 2/2012-47, jímž bylo žalobci přiznáno osvobození od soudních poplatků z jedné poloviny. Poté, co byl vyzván k zaplacení soudního poplatku z žaloby výzvou respektující přiznané osvobození – se žalobce opět domáhal přiznání osvobození od placení soudních poplatků zcela, ovšem neúspěšně. Naposledy byl žalobce vyzván k uhrazení soudního poplatku dne 24. 3. 2014; poplatek ve lhůtě ale nezaplátil. Odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně správně zastavil řízení podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních

poplatcích, neboť o žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků již bylo pravomocně rozhodnuto, žalobce na výzvu soudní poplatek nezaplatil, a v další žádosti o přiznání osvobození netvrdil žádné nové skutečnosti. K námitce, že žalobce je osvobozen od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. o) zákona o soudních poplatcích, odvolací soud uzavřel, že řízení ve věci není řízením insolvenčním, a proto na ně nedopadá označené ustanovení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání JUDr. J. S., insolvenční správce žalobce. Předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) spatřuje dovolatel v tom, že otázka, od kterého okamžiku je dlužník, který na sebe podal insolvenční návrh, osvobozen od soudních poplatků, nebyla dosud vyřešena v rozhodovací praxi odvolacího soudu. V rovině právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) prosazuje dovolatel názor, podle něhož již okamžikem podání dlužnického insolvenčního návrhu (okamžikem zahájení insolvenčního řízení) se (původní) žalobce stal dlužníkem s dispozičními oprávněními, a tedy osobou ze zákona osvobozenou od soudního poplatku. Není proto správný názor odvolacího soudu, že na povinnost (původního) žalobce zaplatit soudní poplatek z návrhu na zahájení řízení nemá vliv zahájení insolvenčního řízení dne 26. 5. 2014. Dovolatel má za to, že podle § 229 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), bylo nutno od 26. 5. 2014 pohlížet na O. M. jako na dlužníka s dispozičními oprávněními ve vztahu k majetkové podstatě, do níž nepochybně patří i pohledávka, jejíž zaplacení se v tomto řízení domáhá. Přestože soud prvního stupně zastavil řízení pro nezaplacení soudního poplatku usnesením ze dne 31. 7. 2014, tj. v době, kdy O. M. nebyl dlužníkem s dispozičními oprávněními, je třeba zohlednit, že v době po vydání tohoto usnesení se jím stal. Tato skutečnost nastala předtím, než dovoláním napadené usnesení nabylo právní moci.

III.

Přípustnost dovolání

4. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

5. Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, zda dovolatel je (coby osoba odlišná od původního žalobce) osobou subjektivně oprávněnou k podání dovolání.

6. Jak v dovolání přiléhavě uvádí dovolatel, usnesením ze dne 18. 2. 2015, č. j. KSBR 38 INS 14330/2014-A-16 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), zjistil Krajský soud v Brně úpadek původního žalobce, prohlásil konkurs na majetek žalobce a insolvenčním správcem žalobce ustanovil dovolatele. Usnesení nabylo právní moci dne 11. 3. 2015. Napadené usnesení odvolacího soudu bylo doručeno zástupcům účastníků řízení (původního žalobce a žalovaných) s procesní plnou mocí dne 5. 2. 2015 a téhož dne nabylo právní moci. V řízení, jež se přerušilo rozhodnutím o úpadku původního žalobce (§ 140a odst. 1 insolvenčního zákona), tedy po (při) současném rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek původního žalobce bylo možné pokračovat za podmínek plynoucích z § 263 a § 264 insolvenčního zákona [srov. v obdobných souvislostech při výkladu § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. [29 Odo 558/2001](#), uveřejněné pod č. 43/2004 Sb. rozh. obč.].

7. Dovolání podané insolvenčním správcem původního žalobce lze z obsahového hlediska mít (současně) za návrh na pokračování v řízení a dnem, kdy dovolání došlo soudu (3. 4. 2015) se tedy insolvenční správce stal účastníkem řízení (žalobcem) místo O. M. Odtud plyne, že insolvenční

správce je osobou subjektivně oprávněnou k podání dovolání.

8. V rovině objektivní přípustnosti dovolání pak platí, že dovolání nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

9. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti usnesení odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí a napadené rozhodnutí závisí na otázce, od kterého okamžiku je dlužník s dispozičními oprávněními osvobozen od placení soudních poplatků v řízeních o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být z tohoto majetku uspokojeny. Tato otázka nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena, a její řešení bylo určující pro rozhodnutí odvolacího soudu.

IV. Důvodnost dovolání

10. Dovolání není důvodné.

11. Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu (§ 242 odst. 1 o. s. ř.), vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 3 větu první o. s. ř.).

Z obsahu spisu vyplývá, že:

- žalobu o zaplacení částky 5 687.144 Kč podal O. M. dne 6. 12.2011,
- podáním ze dne 2. 12. 2011 požádal O. M. o osvobození od soudních poplatků,
- usnesením ze dne 21. 8. 2012, č. j. 20 C 2/2012-38, zastavil soud prvního stupně řízení pro částečné zpětvzetí žaloby v rozsahu částky 2 829.816 Kč,
- usnesením ze dne 26. 2. 2013, č. j. 20 C 2/2012-47, nepřiznal soud prvního stupně O. M. osvobození od placení soudních poplatků,
- O. M. byl následně vyzván k zaplacení soudního poplatku ve výši 142 870 Kč usnesením soudu prvního stupně ze dne 5. 3. 2013, č. j. 20 C 2/2012-48,
- Usnesením ze dne 18. 7. 2013, č. j. 15 Co 190/2013-65, změnil odvolací soud usnesení soudu prvního stupně ze dne 26. 2. 2013, tak, že přiznal O. M. osvobození od soudních poplatků z jedné poloviny,
- dne 16. 8. 2013 podal O. M. insolvenční návrh spojený s návrhem na své oddlužení,
- opětovný návrh O. M. na přiznání plného osvobození od soudních poplatků zamítl soud prvního stupně usnesením ze dne 8. 11. 2013, č. j. 20 C 2/2012-84,
- usnesením ze dne 16. 1. 2014, č. j. 15 Co 456/2013-92, potvrdil odvolací soud usnesení soudu prvního stupně ze dne 8. 11. 2013,
- usnesením ze dne 5. 5. 2014, č. j. KSBR 38 INS 22735/2013-A-7, odmítl Krajský soud v Brně insolvenční návrh O. M.,
- dne 26. 5. 2014 podal O. M. nový insolvenční návrh,

12. Dovolatel prosazuje názor, že O. M. jako dlužník s dispozičními oprávněními byl již od podání insolvenčního návrhu osvobozen od placení soudních poplatků, a tedy nebyl důvod, aby soud řízení zastavil pro nezaplacení soudního poplatku z návrhu na zahájení řízení (z žaloby).

13. Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (ve znění účinném do 31. 12. 2011 – srovnej čl. VI. zákona č. 404/2012 Sb., čl. IV. zákona č. 293/2013 Sb., čl. II. zákona č. 87/2015 Sb.), osvobozuje od soudních poplatků insolvenčního správce nebo dlužníka s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku [§ 11 odst. 2 písm. q) – nyní § 11 odst. 2 písm. n)], a dlužníka a insolvenčního správce v insolvenčním řízení [§ 11 odst. 2 písm. r) – nyní § 11 odst. 2 písm. o)].

14. Přijetím zákona č. 255/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, bylo správci konkursní podstaty (§ 8 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) přiznáno osvobození od soudních poplatků „v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do konkursní podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku.“ Smyslem tohoto osvobození bylo umožnit správci konkursní podstaty účinně realizovat pohledávky a jiná majetková práva úpadce (srovnej důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona č. 255/2000 Sb.). Až do účinnosti zákona č. 217/2009 Sb. (19. 7. 2009) to byl pouze insolvenční správce, který byl osvobozen v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku. Nově bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků i dlužníku s dispozičním oprávněním [srovnej § 11 odst. 2 písm. r) zákona č. 549/1991 Sb. – „od poplatku se osvobozují ... insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku“]. Podle zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 217/2009 Sb. (D. Změna zákona o soudních poplatcích, K bodům 1. a 2.), „zásah v textu § 11 odst. 2 písm. r) odstraňuje dosavadní nepřesnost zákona a poskytuje potřebné poplatkové úlevy i dlužníku s dispozičním oprávněním, který usiluje o sanační způsob řešení svého úpadku.“

15. Podle ustanovení § 229 podst. 3 insolvenčního zákona (ve znění účinném v době zahájení druhého insolvenčního řízení na majetek původního žalobce (26. 5. 2014), jež později nedoznalo změn, nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

- a) dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,
- b) dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,
- c) insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,
- d) dlužník v době od povolení reorganizace a
- e) dlužník v době od povolení oddlužení.

16. Jestliže úmyslem zákonodárce bylo postavit na roveň insolvenčního správce a dlužníka s dispozičním oprávněním, který usiluje o sanační způsob řešení svého úpadku, tj. oběma přiznat osvobození od soudních poplatků ke stejnému okamžiku, potom – se zřetelem k tomu, že insolvenční správce je do funkce instalován (jako v insolvenční věci původního žalobce) zásadně až v souvislosti se zjištěným úpadkem – není rozumného důvodu přiznat dlužníku s dispozičním oprávněním postavení subjektu osvobozenému od soudních poplatků dříve než insolvenčnímu správci. Rozhodujícím okamžikem je tedy okamžik, kdy je zjištěn úpadek (hrozící úpadek) dlužníka.

17. Nemůže být proto správný závěr, že podle § 11 odst. 2 písm. g) zákona o soudních poplatcích (v rozhodném znění) je dlužník osobně osvobozen od soudního poplatku [coby osoba s s dispozičními oprávněními ve smyslu § 229 odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona] též v době od zahájení

insolvenčního řízení na jeho majetek do rozhodnutí o úpadku. Tento úsudek podporuje tam, kde je insolvenční řízení zahájeno insolvenčním návrhem dlužníkovy věřitele, též ustanovení § 205 odst. 2 insolvenčního zákona (v rozhodném znění), z nějž se podává (podle toho, jak vymezuje obsah majetkové podstaty), že předtím, než v takto zahájeném řízení nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, repektive před okamžikem, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, by řízení o pohledávce vymáhané dlužníkem (coby žalobcem) nebylo možné pro účely aplikace ustanovení § 11 odst. 2 písm. q) zákona o soudních poplatcích (v rozhodném znění) označit za řízení o nároku, který se týká „majetku patřícího do majetkové podstaty“ nebo která „má být uspokojen z tohoto majetku“.

18. Do rozhodnutí o zjištění úpadku na dlužníka dopadá standardní režim § 138 odst. 1 o. s. ř.

19. Jak rovněž správně uzavřel odvolací soud, je pojmově vyloučeno, aby byl dlužník s dispozičními oprávněními osvobozen podle § 11 odst. 2 písm. r) zákona č. 549/1991 Sb., neboť žaloba o zaplacení 2 857.328 Kč s příslušenstvím není projednávána „v insolvenčním řízení.“

20. Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) nebyl uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].